

**MODULLI YONDASHUVNING O'QUVCHILARNING NUTQIY
KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.**

Pardayeva Gulbahor Jalg`ashovna
Termiz Davlat Pedagogika Instituti
boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi
pardayevagulbahor8@gmail.com
Zulfiqorova Yulduz Jumanazar Qizi
Termiz Davlat Pedagogika Instituti
2-bosqich talabasi.

Annotatsiya. Ona tili darslarida til o'qitishdagi zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslanib, didaktik vositalar va interfaol ta'lim metodlaridan maqsadli foydalanish o'quvchilarda nutqiy kompetensiya tarkibiy elementlari: tinglash, so'zlash, o'qish va yozish kabi nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali natijalar berishi yoritilgan. Ona tili mashg'ulotlarida o'quvchilarning nutqini o'stirish, ularga to'g'ri talaffuz me'yorlarini o'rgatib borish, so'z boyligini kengaytirish har bir ona tili o'qituvchisining bosh vazifasidir.

Аннотация. На основе современных педагогических подходов к обучению языку на уроках родного языка целенаправленное использование дидактических средств и интерактивных методов обучения позволяет дать эффективные результаты в развитии структурных элементов речевой компетентности учащихся: аудирования, говорения, чтения и письма. Основная задача каждого учителя родного языка - развивать речь учащихся на занятиях по родному языку, обучать их нормам правильного произношения, расширять их словарный запас.

Annotation. Targeted use of didactic tools and interactive teaching methods based on modern pedagogical approaches to language teaching in native language classes allows to achieve effective results in the development of structural elements of students' speech competence: listening, speaking, reading and writing. The main task of every native language teacher is to develop students' speech, to teach the rules of correct pronunciation, and to expand their vocabulary in native language classes.

Kalit so'zlar: integrativ, kompetensiyaviy, modul, kommunikativ yondashuvlar, o'qish, so'zlash, tinglash va yozish ko'nikmalari, nutqiy kompetensiya, interfaol metodlar, didaktik vositalar.

Ключевые слова: интегративный, компетентностный, модульный, коммуникативный подходы; навыки чтения, говорения, аудирования и письма; речевая компетентность, интерактивные методы, дидактические средства.

Key words: integrative, competence, modular, communicative approaches; reading, speaking, listening and writing skills; speech competence, interactive methods, didactic tools.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishi, ayniqsa, ularning nutqiy kompetentsiyasini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Nutqiy kompetentsiya – bu o'quvchining til vositalaridan to'g'ri, o'rinli va samarali foydalanish, o'z fikrini aniq va izchil ifodalash, boshqalar bilan muloqotga kirisha olish qobiliyatidir. Ushbu kompetentsiya o'quvchilarning nafaqat ona tili fanini o'zlashtirishida, balki boshqa fanlarni o'rganishida, kundalik hayotda erkin muloqot qilishida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda an'anaviy ta'lim usullari ko'pincha o'quvchilarga tayyor bilim berishga yo'naltirilgan bo'lib, ularning mustaqil fikrlash, nutqiy faoliyatini rivojlantirish imkoniyatlarini to'liq ta'minlay olmaydi. Natijada o'quvchilar grammatik qoidalarni bilsalar-da, o'z fikrini erkin va ravon ifodalashda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu bois ta'lim jarayoniga yangi, samarali va o'quvchiga yo'naltirilgan metodlarni joriy etish zarurati yuzaga kelmoqda.

Ana shunday innovatsion yondashuvlardan biri modulli yondashuv hisoblanadi. Modulli yondashuv o'quv jarayonini aniq maqsadga yo'naltirilgan, mantiqan bog'langan va mustaqil o'zlashtiriladigan qismlarga – modullarga ajratish orqali tashkil etiladi. Bu yondashuv o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlab, ularning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga va nutqiy kompetentsiyasini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi.

Modulli yondashuvning yana bir muhim jihati shundaki, u o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Har bir o'quvchi o'z qobiliyati va tezligiga mos ravishda modul materiallarini o'zlashtiradi, bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, modul asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda mustaqil ishlash, izlanish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shunday qilib, modulli yondashuv nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish, ularni faol va ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali metod hisoblanadi.

Modulli yondashuv zamonaviy ta'lim tizimida keng qo'llanilayotgan innovatsion metodlardan biri bo'lib, o'quv jarayonini samarali tashkil etishning muhim vositasi

hisoblanadi. Ushbu yondashuvning mohiyati shundan iboratki, o‘quv materiali mantiqan tugallangan, o‘zaro bog‘liq va maqsadga yo‘naltirilgan modullarga ajratiladi. Har bir modul alohida o‘quv birligi sifatida qaralib, o‘quvchilarning muayyan bilim, ko‘nikma va malakalarni egallashiga xizmat qiladi.

Modulli yondashuvning asosiy pedagogik g‘oyasi – o‘quvchini ta‘lim jarayonining markaziga qo‘yish, uning mustaqil faoliyatini rivojlantirish va bilimni tayyor holda emas, balki faol o‘zlashtirishga yo‘naltirishdir. Shu sababli bu yondashuvda o‘qituvchi ko‘proq yo‘naltiruvchi va tashkil etuvchi rolni bajaradi, o‘quvchi esa bilimni egallovchi faol subyektga aylanadi.

Modul odatda aniq maqsad, nazariy material, amaliy mashqlar, mustaqil topshiriqlar hamda baholash mezonlarini o‘z ichiga oladi. Bunday tuzilma o‘quvchilarga bilimni bosqichma-bosqich, tizimli va izchil o‘zlashtirish imkonini yaratadi. Ayniqsa, ona tili darslarida modulli yondashuvni qo‘llash o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishda samarali natijalar beradi.

Nutqiy kompetentsiya – bu shaxsning til vositalaridan to‘g‘ri, o‘rinli va samarali foydalanish qobiliyatidir. U o‘z ichiga og‘zaki va yozma nutq, tinglab tushunish, muloqot qilish, fikrni aniq va izchil ifodalash kabi ko‘nikmalarni qamrab oladi.

Nutqiy kompetentsiya o‘quvchining umumiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Chunki o‘quvchi o‘z fikrini ravon ifodalay olmasa, u boshqa fanlarni ham to‘liq o‘zlashtira olmaydi. Shu bois ona tili darslarida nutqiy kompetentsiyani rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Nutqiy kompetentsiyaning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:

- **Og‘zaki nutq ko‘nikmalari** – to‘g‘ri talaffuz, ravon va aniq gapirish, fikrni izchil bayon qilish;
- **Yozma nutq ko‘nikmalari** – savodxonlik, imlo va tinish belgilariga rioya qilish, matn tuzish;
- **Tinglab tushunish** – eshitilgan ma‘lumotni anglash va unga munosabat bildirish;
- **Muloqot kompetentsiyasi** – suhbat qurish, savol berish va javob qaytarish, bahs-munozarada ishtirok etish.

Mazkur ko‘nikmalar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, ularni rivojlantirish kompleks yondashuvni talab qiladi. Modulli yondashuv aynan shu kompleks rivojlanishni ta‘minlashga xizmat qiladi.

Modulli yondashuv o‘quvchilarning nutqiy kompetentsiyasini rivojlantirishda juda katta imkoniyatlarga ega. Bu ta‘sir bir necha yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, modulli yondashuv o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. An’anaviy darslarda o‘quvchi ko‘proq tinglovchi rolda bo‘lsa, modulli darslarda u faol

ishtirokchi bo‘ladi. O‘quvchilar mustaqil ishlaydi, fikr bildiradi, savol beradi va muhokamalarda qatnashadi. Bu esa ularning og‘zaki nutqini rivojlantiradi.

Ikkinchidan, modulli yondashuv amaliy faoliyatga yo‘naltirilganligi bilan ajralib turadi. Har bir modulda nazariy bilim amaliy mashqlar bilan mustahkamlanadi. Masalan, “Matn tuzish” moduli davomida o‘quvchilar mustaqil ravishda hikoya yoki insho yozadi, bu esa yozma nutqni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, modulli yondashuv o‘quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantiradi. Mustaqil topshiriqlar, ijodiy vazifalar orqali o‘quvchilar o‘z fikrini erkin ifodalashni o‘rganadi. Bu jarayon nutqiy kompetentsiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

To‘rtinchidan, modulli yondashuv individual yondashuvni ta‘minlaydi. Har bir o‘quvchi o‘z imkoniyatiga mos ravishda topshiriqlarni bajaradi. Bu esa nutqiy rivojlanishda orqada qolayotgan o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlashga yordam beradi.

Beshinchidan, modulli yondashuv o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Har bir modul yakunida natija ko‘rinadi, o‘quvchi o‘z yutug‘ini his qiladi. Bu esa uning darsga bo‘lgan qiziqishini yanada oshiradi.

Ona tili darslarida modulli yondashuvni samarali qo‘llash uchun turli metod va usullardan foydalanish mumkin. Masalan, dialog tuzish, matn yaratish, tahlil qilish va bahs-munozara kabi faoliyat turlari modullar asosida tashkil etiladi.

Dialog modullarida o‘quvchilar juftlikda yoki guruhda suhbat quradi. Bu jarayon ularning og‘zaki nutqini rivojlantirish bilan birga, muloqot madaniyatini ham shakllantiradi.

Matn yaratish modullarida o‘quvchilar berilgan mavzu asosida hikoya yoki insho yozadi. Bu esa ularning yozma nutqini rivojlantiradi, fikrni izchil bayon qilishga o‘rgatadi.

Tahlil modullarida o‘quvchilar matnni o‘qib, uning mazmunini tushuntiradi, asosiy g‘oyani aniqlaydi. Bu esa ularning fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bahs-munozara modullarida esa o‘quvchilar o‘z fikrini himoya qiladi, boshqalarning fikrini tinglaydi va unga munosabat bildiradi. Bu esa nutqiy kompetentsiyaning eng muhim jihatlaridan biri hisoblanadi.

Modulli yondashuvning samaradorligi uning ko‘plab afzalliklari bilan belgilanadi. Avvalo, bu yondashuv ta‘lim jarayonini tizimli va izchil tashkil etishga yordam beradi. Har bir modul aniq maqsadga yo‘naltirilgan bo‘lib, o‘quvchilar bilimni bosqichma-bosqich o‘zlashtiradi.

Bundan tashqari, modulli yondashuv o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil ishlashga o‘rgatadi. Bu esa nutqiy kompetentsiyaning rivojlanishiga bevosita ta‘sir qiladi.

Shuningdek, bu yondashuv o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi, baholash jarayonini aniq va shaffof qiladi. Eng muhimi, modulli yondashuv o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilib, ularni erkin fikrlovchi, muloqotga kirisha oladigan shaxs sifatida shakllantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, modulli yondashuv o'quvchilarning nutqiy kompetentsiyasini rivojlantirishda samarali va zamonaviy metodlardan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonini mantiqan bog'langan, aniq maqsadga yo'naltirilgan modullar asosida tashkil etish orqali o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini izchil va bosqichma-bosqich rivojlantirish imkonini yaratadi.

Modulli yondashuvning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, u o'quvchini ta'lim jarayonining markaziga qo'yadi. Natijada o'quvchilar passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchiga aylanadi. Ular mustaqil ishlash, fikr yuritish, tahlil qilish va o'z nuqtai nazarini erkin ifodalash ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa nutqiy kompetentsiyaning barcha tarkibiy qismlarini – og'zaki va yozma nutq, tinglab tushunish hamda muloqot ko'nikmalarini kompleks ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, modulli yondashuv o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Har bir o'quvchi o'z qobiliyati va bilim darajasiga mos ravishda topshiriqlarni bajaradi, bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Modul asosida tashkil etilgan darslarda amaliy mashqlar, ijodiy topshiriqlar va bahs-munozaralar keng qo'llanilishi natijasida o'quvchilarning so'z boyligi ortadi, fikrni izchil bayon qilish ko'nikmalari shakllanadi hamda muloqot madaniyati rivojlanadi.

Bundan tashqari, modulli yondashuv o'quvchilarda motivatsiyani oshiradi, chunki har bir modul yakunida ular o'z natijasini ko'ra oladi. Bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va ularni yanada faol bo'lishga undaydi.

Umuman olganda, ona tili darslarida modulli yondashuvni qo'llash o'quvchilarning nutqiy kompetentsiyasini samarali rivojlantirish, ularni mustaqil fikrlovchi, ijodiy yondashuvchi va erkin muloqot qila oladigan shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois ushbu yondashuvni ta'lim jarayoniga keng joriy etish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Pardayeva G. J., & Qarshiyeva E. O. [Ona tili darslarida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini modulli yondashuv asosida rivojlantirish metodikasi.](#) INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS. Maqola modulli yondashuv va uning nutqiy kompetensiyalarga ta'sirini ko'zdan kechiradi.

2. Shabbazova Dilfuza Ruziqulovna. ONA TILI O'QITISH METODIKASI. Toshkent "METODIST NASHRIYOTI" 2023.
3. Mukhtarova L.A. Ways of formation of ecological culture in children of primary age // AJMR: Asian Journal of Multidimensional Research Journal. Vol 10, Issue 4, April, 2021. - Pp 648-652. (Impact Factor 7.699).
4. Мухтарова, Л. А. (2017). BOSHLANG'ICH SINFLARDA RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI. Апробация, (2), 93- 94.
5. Gulbahor Pardayeva. (2023). THE IMPORTANCE OF STEAM TECHNOLOGY AND ITS USE IN TEACHING NATURAL SCIENCES. Academia Repository, 4(10), 18–23.
6. Jalgashovna, P. G., & Abdimannabovna, M. L. (2023). PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF TEACHING NATURAL SCIENCES BASED ON STEAM TECHNOLOGY. World Bulletin of Social Sciences, 21, 109-111
7. Pardayeva Gulbahor Jalg`ashovna Ma`murova Sabina Murod qizi. **INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATION RESEARCH CONFERENCE Volume 02, Issue 03, 2025** [ONA TILI DARSLARIDA MODULLI YONDASHUVNI QO`LLASHNING METODIK TIZMI.](#)
8. Pardayeva G.J., Maxamadinova U.A. **Modulli yondashuv tushunchasi va uning ona tili darslarida qo'llanishi.**// Inter education & global study. 2025. №12.B.4352
9. Pardayeva Gulbahor Jalgashovna , Shermurodova Marjona Shukhratovna **FACTORS OF DEVELOPING SPEAKING COMPETENCES IN MOTHER LANGUAGE LESSONS.**
10. Pardayeva Gulbahor Jalg`ashovna Zaripova Maftuna Zokir. **ONA TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING NUTQIY KOMPETENSIYALARINI MODULLI YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI.** INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS.